

Dorovský, Ivan

Recepce díla Jiřího Wolkra v literatuře jižních Slovanů

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1976-1977, vol. 25-26, iss. D23-24, pp. [181]-187

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108593>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ROZHLEDY

IVAN DOROVSKÝ

RECEPCE DÍLA JIŘÍHO WOLKRA V LITERATUŘE JIŽNÍCH SLOVANŮ

Zkoumáme-li, kteří čeští básníci se dostávají svým dílem ke čtenářům jiných národních literatur, zjišťujeme, že vedle např. K. H. Máchy, P. Bezruče nebo V. Nezvala patří k jednomu z nejpřekládanějších českých básníků ve slovanských i neslovanských literaturách prostějovský rodák Jiří Wolker.¹

V tomto příspěvku pokusíme se ukázat na cesty pronikání Wolkrova básnického a prozaického díla k Slovincům, Charvátům, Srbům, Makedoncům a Bulharům. Přítom nám nepůjde o podrobné zachycení všech knižních i časopiseckých překladů z Wolkrova díla a všech studií, informativních článků a jiných materiálů o básníkovi a jeho tvorbě v uvedených literaturách balkánských národů za uplynulé padesátiletí. Podat celistvý obraz o tom, jakými cestami se Wolkrovo dílo dostávalo ke čtenářům balkánských slovanských národů, charakterizovat podrobněji domácí literární vývoj, působení Wolkrova díla na jinonárodní literaturu, podat charakteristiku propagátorů básníka díla apod. překračuje rámec tohoto přehledu. Přítom jsme si vědomi, že je nezbytné mít na zřeteli také básníkův vztah k některým z uvedených literatur a národů i specifiku vnitřního literárního procesu každé z balkánských slovanských literatur v daném období.²

Jiří Wolker projevoval již za svého krátkého, ale plodného literárního života velký zájem např. o slovinskou literaturu. O jeho překladech z básnického díla slovinských tvůrců D. Ketteho, I. Cankara a A. Gradnika již existují některé dílčí studie.³ Máme také některé základní informace o překladech z Wolkrova díla do slovinštiny, charvátštiny a srbštiny ve dvacátých a v polovině třicátých let.⁴

¹ J. Śliźiński, *Recepcja twórczości Jerzego Wolкера w Polsce*. Slawistyczne studia literaturoznawcze poświęcone VII międzynarodowemu kongresowi slawistów, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1973, str. 115–120; viz též L. Budagová, *Jiří Wolker v SSSR*. Štafeta, Prostějov, roč. VII, čís. 1, 1975, str. 2–3; I. Dorovský, *Dílo Jiřího Wolkra v Bulharsku*, tamtéž, str. 4–5; L. Nakládal, *Jiří Wolker v Polsku*, tamtéž, str. 7–9; I. Dorovský, *Dílo Jiřího Wolkra v Jugoslávii*, tamtéž, str. 13 až 15.

² Např. básně Mirogoj, Nevěrná, Odjezd, Milenci a Moře jsou plodem básníka pobytu na ostrově Krku v roce 1922. Viz J. Wolker, *Básně*. Praha 1952, str. 216.

³ O. Berkopec, *Jiří Wolker, prevajalec slovenskih pesnikov*. Prostor in čas 1, 1969, str. 524–534; viz též ref. O. F. Babler, Štafeta, Prostějov, čís. 1, 1970, str. 21.

⁴ O. Berkopec, *Jiří Wolker v Jugoslávii*. České slovo, 28, čís. 243 ze dne 18. října 1936.

Básnické a prozaické dílo Jiřího Wolkra začalo pronikat k jižním Slovanům ještě za básníkova života a záhy po jeho smrti. Zájem jižních Slovanů o dílo tohoto básníka nebyl přirozeně náhodný. Souvisel s tím, že toto dílo svými vysokými uměleckými hodnotami a svou obsahovou aktuálností zapadalo do kontextu vývoje domácí, ať už srbské, charvátské, slovinšské nebo bulharské literární tvorby.

První srbský překlad Wolkrovy básně vyšel ještě za básníkova života. Mladý srbský literát Jovan Kršić (1898–1941),⁵ který se na počátku II. světové války stal obětí fašismu, uveřejnil v tehdejší předním srbském literárním časopise Srpski književni glasnik svůj první překlad z české poezie.⁶ Byla to Wolkrova báseň Žebráci; J. Kršić ji o něco později zařadil (jak si ukážeme dále) do své první antologie z české lyriky. Literární kritik a kulturní historik J. Kršić patřil rovněž k prvním srbským autorům, kteří psali o Wolkrovi bezprostředně po básníkovi smrti.⁷ Předtím vyšla o Wolkrově smrti anonymní informace v Charvátsku⁸ a Božo Lovrić napsal do srbského literárního politického časopisu Misao v mnohem zajímavý článek o „předčasně zesnulém lyrickém básníkovi Jiřím Wolkrovi“.⁹ Kromě uvedených srbských a charvátských příspěvků o Wolkrově životě a díle vyšla také slovinšská stať předního propagátora české a slovenské literatury mezi Slovinci Božidara Borka¹⁰ a nedlouho po ní obšírný Lahův výklad básnické a prozaické tvorby Jiřího Wolkra.¹¹

Wolkrovo básnické dílo se stále častěji objevovalo v jednotlivých slovinšských, srbských a charvátských překladech v 2. polovině dvacátých let (Balada o očích topičových, Nemocnice, Sestra, U rentgenu, Umírající). Již zmíněný Jovan Kršić představil srbskému a charvátskému čtenáři koncem dvacátých let moderní českou lyričkou tvorbu v rozsáhlém panorámatu.¹² V přehledu, který začíná Janem Kolářem, věnoval Kršić značné místo české sociální poezii. V této souvislosti psal o Jiřím Wolkrovi, že je to: „geniální dítě, které rychle a hluboce prožívá skutečnost... Wolker uznává tradici a vychází z ní. Moravská lidová píseň, Erben, Whitman, Werfelův humanismus, Ch. L. Filip, Wildův aforistický duch – to všechno přijímá a originálně formuje Wolkrovův neobyčejný talent.“¹³ Jiřího Wolkra dále charakterizoval Kršić jako nejsilnějšího představitele proletářské poezie, zdůraznil jeho básnický talent, připomněl, že je tvůrcem manifestu proletářské poezie a informoval rovněž o Wolkrových básnických následovcích. Byla to prezentace vskutku významná a důstojná.

V roce 1930 vydal J. Kršić první antologii české lyričké tvorby, do níž zařadil své překlady z básnické tvorby P. Bezruč, V. Dyka, O. Fischera, Fr. Gellnera, K. Hlaváčka, J. Hory, J. Hořejšího, J. Karáska ze Lvovic, P. Křičky, J. Mahena, J. S. Machara, V. Nezvala, J. Seiferta, A. Sovy, Fr. Šrámka a J. Wolkra. Z Wolkrovy tvorby

⁵ Prof. Jovan Kršić (1898–1941) psal studie a články z oblasti jugoslávské i světové literatury. Zvláštní pozornost věnoval literatuře české. Jeho dílo je značně rozsáhlé, není však dosud bibliograficky zpracováno. Jeho články jsou roztroušeny po časopisech u nás i v Jugoslávii. V letech 1927–1941 redigoval Kršić sarajevský časopis Pregled. Jako pokrokový intelektuál byl v předválečné Jugoslávii pronásledován. Za protifašistickou činnost byl zastřelen v prvních měsících fašistické okupace.

⁶ J. Wolker, *Prosjaci*. S českog preveo Jovan Kršić, Srpski književni glasnik, knj. VII, 1922, str. 348.

⁷ J (ovan) K (ršić), *Jirži Wolker*, Srpski književni glasnik, knj. XIV, 1925, str. 236.

⁸ *Smrt mladog češkog pjesnika (Jiržja Wolkera)*. Nova Hrvatska, I, čís. 2, 1924, str. 33.

⁹ B. Lovrić, *Jedan rano usnulí lirski pesnik*. Misao, knj. XVI, 1924, str. 1589 až 1591.

¹⁰ B. Borko, *Jirži Wolker*. Mladina, II, 1925/1926, str. 161–165.

¹¹ I. Lah, *Jirži Wolker*. Ljubljanski Zvon, XLVI, 1926, str. 610–618, 692–701, 766 až 775. Ivan Lah (1881–1938) vystudoval filozofickou fakultu v Praze. Psal povídky, básně, romány, dramata, články a studie. Překládal z češtiny a uspořádal také *Českou antologii* (1922). Viz o něm V. Měrka, *Dr. Ivan Lah*. Nitra 1937; J. K. Startaký, *Dr. Ivan Lah*. Československo-jihoslovenská revue, 1938, str. 131–136.

¹² J. Kršić, *Suvremena češka lirika*. Strani Pregled, roč. II, čís. 1 a 2, Bělehrad 1928, str. 23–41.

¹³ Tamtéž, str. 23–41.

jsou v tomto výboru tyto básně: Balada o očích topičových, Vzdálená milá, U rentgenu, Žebráci, Umírající a Zně.¹⁴ Pojednání o Wolkrovi, o němž jsme se již zmínili, pojal J. Kršić do předmluvy k uvedenému výboru.

Kromě Kršićových překladů vyšla v třicátých letech řada dalších slovinských, srbských a chorvátských překladů z Wolkrovy poezie a prózy. V roce 1931 vydala v Lublani Silva Trdinová první slovinskou knižní sbírku Wolkrových pohádek pod názvem *Pravljice*, která obsahovala: O milionáři, který ukradl slunce, O kominíkoví, Pohádku o listonošovi a Pohádku o Jonym z cirkusu.¹⁵

O propagaci Wolkrova prozaického i básnického díla v srbském prostředí zasloužil se v meziválečné (i v poválečné) Jugoslávii mj. také Jaroslav Malý. Jeho překlady z Wolkrovy tvorby (ale i z díla řady českých prozaiků) vyšly v tehdejších srbských literárních a kulturně politických časopisech. J. Malý připravil také samostatný sborník moderní české povídky, do něhož pojal i Wolkrovu Pohádku o Jonym z cirkusu.¹⁶ Vedle Pohádky o kominíkoví, O muzikantu Františkovi a Pohádky o knihaři a básníkovi uveřejnil Malý časopisecky i překlady Wolkrových básní Vzdálená milá, Noc, Zně, Host do domu aj. Během čtyř let vyšlo na dvacet Malého překladů z Wolkra prozaika a básníka.¹⁷

V meziválečné Jugoslávii přitahuje Wolkrova tvorba také další literární kritiky, básníky a překladatele. K J. Kršićovi a J. Malému přibyli slavisté Ljudevit Jonke a Krešimir Georgijević, básníci Ivan Frol a Gustav Krklec, překladatel Mirko Jirsak aj. Jovan Kršić pomáhal srbskému čtenáři správně se orientovat v moderní české literární tvorbě nejen svými překlady z české poezie a prózy, nýbrž také přehledy a studii o české literatuře a o jednotlivých českých literárních osobnostech (např. o K. H. Borovském nebo K. Čapkovi).¹⁸ Jeho přehledná stať *Pohled na současnou československou literaturu* (1934) podává nezbytné základní informace o tehdejší literární vývoji v ČSR.¹⁹ Značnou pozornost v ní Kršić věnuje představitelům české sociální poezie, především dílu Josefa Hory a Jiřího Wolkra, o němž psal, že nejen „zoral nehlubší brázdu sociální poezie“, ale že byl také teoretikem proletářské tvorby, který hájil „tendenční, realistické a konkrétní umění, které je výrazem života a potřeb“.²⁰ Na tvorbu J. Wolkra nezapomíná M. Jirsak v článku o poválečné české poezii (1934). Wolkrova pohádka O milionáři, který ukradl slunce, byla zařazena do výboru 1000 nejlepších světových novel (1934). V obsáhlé publikaci o Československu (1936) psal o české literatuře po I. světové válce J. B. Čapek, který ve své charakteristice J. Wolkra zdůraznil jeho sociální poezii. Jiří Wolker je zařazen vedle K. H. Máchy a V. Nezvala také v panorámatu z české poezie (1937).²¹

Můžeme říci, že v meziválečném období bylo Wolkrovo básnické a prozaické dílo překládáno v Jugoslávii více než např. verše Nezvalovy nebo jiných českých básnických tvůrců. Hojněji nežli Wolker byl v uvedeném období z českých autorů překládán v Jugoslávii toliko Karel Čapek. Teprve za Čapkem a Wolkrem řadí se počtem překladů např. Ivan Olbracht a Jaroslav Hašek, o jejichž dílo byl v té době v Jugoslávii značný zájem.

U příležitosti dvacetiletí předválečné Československé republiky věnovaly mnohé kulturně politické a literární časopisy značné místo české a slovenské literatuře, dějinám vzájemných kulturních styků a vztahů apod. Jiří Wolker je tu zastoupen vedle

¹⁴ J. Kršić, *Moderna češka lirika*. Studija i antologija pesama, Bělehrad 1930.

¹⁵ J. Wolker, *Pravljice*. Prevedla Silva Trdina, Lublaň 1931. Údaje o ohlasu viz O. Berkopec, *Česká a slovenská literatura, divadlo, jazykozpyt a národopis v Jugoslávii*. Bibliografie od roku 1800 do roku 1935, Praha 1940, str. 202 a násl.

¹⁶ J. Malý, *Savremene češke pripovetke*. Bělehrad 1934, str. 170–182. Výbor obsahuje ukázky próz 15 českých autorů.

¹⁷ O. Berkopec, *Česká a slovenská literatura, divadlo, jazykozpyt a národopis v Jugoslávii*, str. 134–135, 304–305.

¹⁸ J. Kršić, *Odabrani članci*. Sarajevo 1952, str. 334–342 a 347–366.

¹⁹ Nova Evropa, knj. XXVII, čís. 6 a 7, 1934, str. 213–225.

²⁰ Tamtéž, str. 224.

²¹ *Čehoslovačka*. Bělehrad 1936; *Književnost i umetnost u Čehoslovačkoj*. Politika 34, 1937, čís. 10370.

J. Hory, St. K. Neumanna, V. Nezvala, V. Vančury, Fr. Halase, P. Bezruč, J. Seiferta aj.²²

V nové Federativní lidové republice Jugoslávie vyšly knižně v prvních poválečných letech ve dvou vydáních krátce po sobě v Bělehradě a v Záhřebu (1949, 1952) tři Wolkrovy pohádky (Pohádka o komínkovi, O milionáři, který ukradl slunce, Pohádka o listonošovi) v překladu J. Malého a Kr. Georgijeviće,²³ o několik let později pak výběr Wolkrových veršů v kvalitním překladu básníka Jure Kaštelana a bohémisty L. Jonkeho s doslovem druhého z nich (Záhřeb 1955).²⁴ Výbor obsahuje celkem 43 „nejlepších a nejcharakterističtějších básní J. Wolkra“ — jak poznamenává Jonke v doslovu, neboť „Walker je... básník, jehož dílo již dávno není majetkem pouze českého národa“. Po vydání Wolkrových pohádek je to první větší výběr z tvorby českého básníka nejen u Charvátů, ale i u Srbů.

Jiří Wolker je důstojně zastoupen také v antologii české poezie 20. století *Zvona sunca i grobova* (Zvony slunce a hrobů) z roku 1958, kterou připravil Mlograd Ašanin. Jsou v ní překlady veršů 18 českých básnických osobností od P. Bezruče, St. K. Neumanna, J. Hory, V. Nezvala, J. Hofejšího, přes K. Biebla a J. Seiferta až po V. Závadu, Fr. Hrubína a další. Největším počtem překladů je tu zastoupen vedle V. Nezvala (13 básní) právě Jiří Wolker, a to básněmi: Balada o očích topičových, Žně, Těžká hodina, Mirogoj, Poledne, Vzpomínka, Věci, Hřbitov, Bouře, Vězeň, Matičko... , Dopis.

Při sledování recepce a působení Wolkrovy básnické a prozaické tvorby v literaturách jižních Slovanů se zatím zdálo, že se Wolkrovo dílo dostávalo k *Makedoncům* poměrně později nežli k literaturám ostatních jihoslovanských národů. Přístup mladého makedonského básníka Aca (Aleksandra) Karamanova (1927–1944), který se stal krutou obětí německé fašistické zvěle, k Wolkrově tvorbě však dosavadní představy podstatně koriguje.

Aco Karamanov ve svých 12–14 letech četl verše Puškinovy, Petřofho, Djury Jakšiče, díla J. Londona, V. Majakovského, N. J. Vapcarova, D. Vasileva, Ch. Smirnského aj. Pokoušel se číst Marxův Kapitál a Hegelovu Estetiku. Ve 14 letech napsal svou první výzvu k básníkům pod názvem Poezie věera a dnea, která, stejně jako ostatní jeho tvorba, zůstala za jeho života v rukopise. Karamanovova básnická tvorba vznikala v okupované rodné zemi. V té době zpočátku navštěvoval Karamanov srbské školy a později školy bulharské, proto psal své verše srbocharvátsky, bulharsky a makedonsky.²⁵

Ve svých 16 letech vstoupil A. Karamanov do Svazu komunistické mládeže Jugoslávie a o rok později odešel k partyzánským jednotkám. Jeho život je zachycen v básních, stejně jako básnická tvorba vyplňuje jeho krátký život. Je to dvojčetný život mladého nesentimentálního tvůrce, plného bujně inspirace a tvůrčího entuziasmu, k němuž ho vedly sociální a revoluční motivy, s nimiž bytostně rostl.

Svou básnickou koncepci vytvářel Karamanov pod vlivem poezie bulharského básníka N. J. Vapcarova. Je přirozené, že v básních psaných bulharsky můžeme vystopovat vliv bulharské poezie, v srbocharvátsky psaných verších zase naopak vliv srbských a charvátských básníků. O tom, jak se seznámil s Wolkrovou poezií, dovídáme se z Karamanovova deníku, v němž nalezneme mnoho záznamů jmen básníků, citáty v češtině, ruštině, francouzštině, filozofické aforismy, myšlenky, metafory, slovní obraty apod. Na jedné z posledních stránek deníku je záznam o Wolkrově Baladě o očích topičových, kterou Karamanov četl v bulharském překladu v časopise Zlatorog. V něm totiž uveřejnil Boris Jocov v roce 1924 nepřilíh zdařilý a v lecčems problematický článek o Jiřím Wolkrovi spolu s překlady sedmi Wolkrových básní

²² Književnik, Hrvatski književni mjesečnik, roč. XI, čís. 7–8, Záhřeb 1938. Je zde otištěna Wolkrova Balada o nenarozeném dítěti (str. 339–340) v překladu Ivana Frola.

²³ J. Wolker, *Bajke*. Bělehrad 1949; J. Wolker, *Bajke*. Preveo sa češkoga L. Jonke, Záhřeb 1952.

²⁴ J. Wolker, *Pjesme*. S češkoga preveli Jure Kaštelan i L. Jonke, Pogovor napisao L. Jonke, Záhřeb 1955.

²⁵ O něm viz mj. M. Gjurčinov, *Aco Karamanov. Razgledi*, roč. IV, čís. 2, Skopje 1961, str. 113–120; I. Dorovský, *Jiří Wolker a poezie jižních Slovanů*. Rovnost, Čtení na konec týdne 13, 29. března 1975, str. 3; A. Karamanov, *Crvena prolet*. Skopje 1963.

(Balada o očích topičových, Žně, Háj, Ze soboty na neděli, Ukřížované srdce, Usmíření a Žebráci). Karamanov si udělal dosti podrobný konспект z Jcovova článku (o něm pojednáme dále) a doplnil jej mnoha vlastními úsudky. O Wolkrovi si poznamenal, že „básník objímá i nejmenší květinku jako rovnocenný moment světa mírové harmonie, jako bytost, která má své kosmické předurčení: kapkou rosy obloha se opřela o ni, aby nespadla... Na vyprahlé zemi žízní milióny, neboť přemoci bolest je více, než trpětí. Wolker chce spojit zemi se zemí a srdce se srdcem a přebudovat svět ‚dle obrazu svého‘... Jeho verš je zvonem, slovo střelou a lyra lukem... To je jasné určená úloha osobnosti. Wolker píše o moři práce, o proletariátu, který usiluje o to, určit osudovou kosmickou úlohu boji proti zničení světa.“²⁶

Vliv Wolkrovy poezie na tvorbu mladého Karamanova dá se vystopovat nejen v jeho básních, ale také v jeho prozaickém textu Přiča (Povídka). Pojí jej s Wolkrovou tvorbou nejen společně ideová východiska, podobné názory na funkci umění ve společnosti, ale i blízké formální postupy.

V prvních poválečných desetiletích nebyli v Makedonii, která se po II. světové válce stala rovnoprávným členem jugoslávské federace, žádní školení znalci českého nebo slovenského jazyka. V roce 1946 byl sice na filozofické fakultě skopské univerzity zřízen lektorát českého jazyka, který vedla (a dodnes vede) Vera Janevová, ale ten zdaleka nemohl krýt vzrůstající potřeby školených bohemistů. Překlady z české nebo slovenské literatury se proto dostávaly k makedonskému čtenáři prostřednictvím srbocharvátského nebo slovinského přetlumočení. Bylo tomu tak nejen s překlady Čapkových a Ladových pohádek, nýbrž i s překlady pohádek B. Němcové a J. Wolkra. Tři pohádky J. Wolkra (Pohádka o komínkovi, O milionáři, který ukradl slunce a Pohádka o listonošovi), které v srbocharvátském překladu vydal v roce 1949 J. Malý a Kr. Georgievjić, přeložil do makedonštiny a v roce 1972 vydal Lazar Mančevski-Pindžur.²⁷ Jsou to zatím první Wolkrovy prozaické práce, které vyšly v makedonštině knižně. Jsou určeny jako četba pro 4. třídu národních škol. Přirozené, že každý překlad z překladu ztrácí mnoho ze svých původních uměleckých kvalit. Není tomu jinak ani v tomto případě, zvláště když si překladatel místy počíná dosti svévolně.

Básnická tvorba J. Wolkra však pronikla k makedonským čtenářům již v 2. polovině padesátých let. Kodifikátor makedonštiny, která se ustálila jako spisovný jazyk teprve v rámci svobodné jugoslávské federace, básník, prozaik, literární historik a kritik, dlouholetý předseda Makedonské akademie věd a umění Blaže Koneski (nar. 1921) uvedl v prvních makedonských překladech nejvýznamnější díla evropské a světové literatury. Tak se v roce 1957 objevily Koneského překlady Erbenovy básně Kytice, Máchovy básně Dobrou noc!, překlady z Nerudových cyklů Otci a Matičce, Bezručova Maryčka Magdónova, Nezvalova Balada o návratu a Sbohem a šáteček, Wolkrova Balada z nemocnice.²⁸ Jsou to překlady vysoce umělecké. Básník překládal přímo z českého originálu a usiloval o nejpřesnější zachycení působivého básnickova slova.

Dílo autora Hosta do domu a Těžké hodiny proniká do Bulharska v jednotlivých časopiseckých překladech již v polovině dvacátých let. Uvedl je v mnohem ideově sporný příspěvek slavisty Borise Jcovova v časopise Zlatorog (1924), doprovázený překlady sedmi Wolkrových básní.²⁹ Jcovov psal, že Wolker je „básníkem s kolektivistickým vědomím, novým básnickým typem, a proto je jeho dílo problémem v umění“.

²⁶ I. D o r o v s k ý, tamtéž, str. 3.

²⁷ J. W o l k e r, *Skazni*. Prevel L. Mančevski-Pindžur, Skopje 1972.

²⁸ Viz čas. Mlada literatura, VII, čís. 10, 1957. Viz též B. K o n e s k i, *Izbrani dela vo sedum knjigi*, kniha 2, Prepevi, Skopje 1967, str. 131–147.

²⁹ B. J o c o v, *Jiržij Wolker*. Zlatorog, roč. V, kn. 3–4, 1924, str. 177–192. Jcovov uveřejnil překlady následujících básní: Usmíření, Žebráci, Ze soboty na neděli, Ukřížované srdce, Žně, Les, Balada o očích topičových. Časopis pro literaturu a umění Zlatorog vycházel v letech 1920–1943. Redigoval jej literární kritik Vladimír Vasilev. Sehrál značnou úlohu v rozvoji moderní bulharské literatury v období mezi dvěma světovými válkami. Propagoval individualismus a estetismus v literatuře. Nemohl v něm spolupracovat socialističtí a komunističtí spisovatelé. Viz více I. B o g d a n o v, *Balgarska literaturna periodika* (Prinosat na periodičnija pečat v razvitieta na balgarskata literatura 1878–1944). Sofia 1972, str. 154–156.

Dále charakterizoval básníkův vztah ke světu jako „primitivisticko-vitalistický, humanistický a aktivistický“. Jocovo hodnocení tvorby prostějovského rodáka vycházel, stejně jako např. jeho charakteristika Bezručových Slezských písní, z jeho názorové ohraničenosti.

Ve druhé polovině dvacátých let i v letech třicátých vyšla v tehdejších literárních listech a časopisech Razvigor, Zarja, Nakovalnja, Predel, Lik, Izkustvo a kritika aj.³⁰ řada překladů z tvorby básníka českého proletářského umění. Listujeme-li v bulharské literární periodice, zjišťujeme, že Wolkrovo dílo bylo v uvedeném období překládáno do bulharštiny více nežli např. dílo Čapkovy, Čechovy, Bezručovy nebo Vrchlického.

Zájem o básnické dílo Jiřího Wolkra zesílil počátkem třicátých let díky zanícenému propagátoru Wolkrovy tvorby, prozaikovi Georgimu Karaslavovovi (nar. 1904). Georgi Karaslavov studoval koncem dvacátých a počátkem třicátých let v Praze a zároveň pracoval (aby si vydělal na živobytí) při výstavbě pražské čtvrti Spořilov. Prostředí a život českého proletariátu pak zachytil v reportážním románu Spořilov (1931, česky 1951). Živé sociální citění je charakteristické pro Karaslavovovy první prozaické práce z druhé poloviny dvacátých let (Uličníci, 1926; Kaval pláče, 1927). Ve třech státech, uveřejněných v tehdejších bulharských pokrokových časopisech, Karaslavov představil bulharským čtenářům čelného představitele české sociální poezie. Kromě Karaslavovových příspěvků vyšly v první polovině třicátých let o Jiřím Wolkrovi také články z pera K. Kalinova, M. Dočeva a Dory Gabeová.

Básnička Dora Gabeová, která vedle B. Jocova, G. Karaslavova a Blenky (pseudonym básničky Penky Canevové) patří k prvním překladatelům Wolkrova díla do bulharštiny, dokládá, jak verše českého básníka pomáhaly bulharskému člověku v dusné atmosféře třicátých let, kdy se blížila světová válečná katastrofa. Sama básnička jezdila po Bulharsku a v přeplněných sálech přednášela o Wolkrovi a recitovala vlastní překlady jeho veršů.³¹

Český slavista Zdeněk Urban již ukázal, jak G. Karaslavov zpřístupnil Wolkrovo básnické dílo básníkovi V. J. Vapcarovovi.³² Karaslavov přeložil především Wolkrovo Baladu o očích topičových, Epitaf, Dláždění a U rentgenu. Po letech Karaslavov vzpomíná, jak Vapcarov se obdivoval faktu, že Wolker, který vyrostl v domě zámožných úředníků, znal tak dokonale způsob života a práci člověka z výroby, že dovedl psát o nejsložitějších jevech života a společnosti s takovou prostotou. Jediný přímý doklad o bezprostředním vlivu Wolkrova básnického díla na bulharskou básnickou tvorbu nacházíme právě u N. J. Vapcarova. V zažloutlém poznámkovém deníku, který je uložen v Muzeu N. J. Vapcarova, je náčrt dvojverší, které si Vapcarov zapsal zřejmě jako součást básně, jež snad měla vzniknout:

„Rentgene! Můžeš vidět naši bolest?
Odpust, Jiří Wolkře.“

„Kdo zná tvorbu Jiřího Wolkra“ — píše Georgi Karaslavov ve svých *Setkáních a rozhovorech s N. Vapcarovem* — „pochopí to cenné, nádherné a zvláštní, z čeho se Vapcarov cestou opravdového, organického výkladu a prožitku učil jako každý velký a inspirovaný mlstr.“³³

První knižní výběry z díla Jiřího Wolkra vyšly teprve po osvobození Bulharska. Znalec a propagátor české a slovenské literatury, slavista se širokými zájmy prof. dr. Emil Georgiev zařadil do prvního skromného poválečného výboru z tvorby našeho básníka (1948) povětšinou překlady, které vyšly časopisecky již mezi dvěma světovými válkami. Výbor opatřil podrobným informativním úvodem, v němž představil Wolkra a seznámil bulharské čtenáře s jeho životem a dílem.³⁴

³⁰ Charakteristiku časopisů viz I. B o g d a n o v, cit. dílo, str. 161, 183, 232, 253.

³¹ I. D o r o v s k ý, *Dora Gabeová*. Rovnost, Čtení na konec týdne, 18. května 1974, str. 4; *Chci žít přítomností* (Rozhovor s básničkou D. Gabeovou). Literární měsíčník, roč. 3, čís. 9, 1974, str. 122–123.

³² Z d. U r b a n, *K otázce vztahu N. J. Vapcarova k poezii J. Wolkra*. Slavica Pragensia I, Praha 1959, str. 283–288.

³³ G. K a r a s l a v o v, *Srešti i razgovori s Nikola Vapcarov*. Sofia 1961.

³⁴ I. V o l k e r, *Izbrani proizvedenija*. Sofia 1948.

O rok později (1949) vyšel v redakci a s týmž úvodem E. Georgieva obšírnější výběr z Wolkrovy tvorby, který se pokusil obsáhnout celé básnickovo tvůrčí období. Jsou v něm čtyři ukázky z Wolkrových prvních veršů, básně z Hosta do domu a z období kolem Hosta do domu, z Těžké hodiny, básně, které vyšly po básnickově smrti a dvě pohádky: O milionáři, který ukradl slunce a Pohádka o Jonym z cirkusu. Na překladech se podíleli kromě E. Georgieva také Blenika, D. Gabeová, M. Georgievová, Canko Mladenov, Kiril Christov a Noemi K. Christovová.³⁵

Každá doba si žádá mít „svého“ Wolkra, chce, aby jeho dílo promlouvalo jazykem právě této doby. Proto se k dosti početné skupině překladatelů z Wolkrova díla, o nichž jsme se již zmínili, řadili v poválečném období další. K četným bulharským variantám např. Balady o očích topičových, Balady o nenarozeném dítěti, Epitafu nebo Oči vznikaly překlady nové.

Poezie Jiřího Wolkra zaujímá důstojné místo také v bulharských antologiích z české poezie, které vyšly v polovině padesátých a šedesátých let i zcela nedávno.³⁶ A v roce 1963 připravil básník Vätjo Rakovski reprezentativní výběr z Wolkrova básnického díla, k němuž zasvěcený úvod napsal znalec české a slovenské literatury, odchovanec pražské filozofické fakulty, básník a překladatel Dimitr Stefanov.³⁷ Správně vystihl, že básnickou paralelou Jiřího Wolkra v Bulharsku je tvůrce proletářské poezie, pěvec revoluce Christo Smirnenski (1898–1923). Podrobný rozbor tematických i formálních paralel v díle obou velkých básnických osobností – Jiřího Wolkra a Christa Smirnenského – však přesahuje rámec tohoto informativního přehledu.

³⁵ I. Volker, *Izbrani proizvedentja*. Sofia 1949.

³⁶ K. Christov, *Ogledalata na Văltava*, antologija – češki poeti. Sofia 1946; L. Stojanov, M. Grubešlieva, D. Panteleev, *Slavjanski poeti* (stichtvoren sbornik), bez roku vydání; *Češki poeti*, Sofia 1956; *Antologija na češkata i slovaškata poezija*. Sofia 1971.

³⁷ Irži Volker, *Gost v kăšti*. Sofia 1963.

